

մարտիկներն ու ժողովուրդը սովի մատ-
նելու և ընկճելու նպատակով Ֆրանսի-
ան ձայնը կատարողներն իրարից եր-
բարեւոր ձեւերով վրայ, որ պարտ էր ի-
ստալական հիւսիսային սպորտիստին՝ «Ես
պիտի լուսնեմ այդ ձայնը»:

Ահա այսպիսի միջոցներն չնորհի-
նալով կարողացան ինքնապաշտպանու-
թեան աշող կուս մղել ասորիւն 7ից
սկսեալ մինչ մայիս 3ի երկնայեան գե-
շեր ու ցերեկ անդադար (որովհետեւ կը
հողմերը կորովաւորի անհրաժեշտա-
կով հրացանակները ուղեւոր աստղի
էին լինում գիշերները) և զինադրել ա-
նոնգատաւոր տեղացի կարիստանան
գնդակներն ու ուռնակներն, ունենալով
միայն 100ի մօտ սպանված և նոյնպիսի
էլ վիրաւոր, որոնց մեծ մասը վաղորդ-
ներում պատահական գնդակներով ու
սպանող ուռնակներով, (սրանց մեծ մասը
ստանալի ու աղքատներն վրայ էին ընկ-
նում) մինչ իւրեքերի կորուստը հաշ-
ուում են առաւել քան 1000 սպանված և
վիրաւոր իսկ օգուտները պարտէք
զլխաւորապէս գործի մէջ տեսնված ան-
հրճան միաբանութեան, կարգապահու-
թեան և բոլոր ճիւղերի լաւ կազմակեր-
պութեան, որովհետեւ բոլոր կուսակցու-
թեաններն էլ՝ Սան Թոմաս, Կաշակցու-
թեան, Հնդկական և Գլոբալ Կաշակցու-
թեան, իրարից մեծ մասը կորուստ
ու միտացած, հաւասար կորուստ անհա-
նար կուս էին մղում հասարակաց թը-
նամու գէտ, որովհետեւ միւս կուսակցու-
թեաններն էլ, մասնաւորապէս Կաշակցու-
թեան, կարողացան անհրաժեշտ
պայմանները ստեղծել մարտիկներ
չունեն, որ քան ունենէին գոյնակցական
ները:

Թագանթիներն սպանող ուռնակներ ու
չորս սպանող ուռնակներ կը սպանէին
որոնք իրարից ընկնում էին Բաղաճա-
միջի տներն վրայ, աւելի մեծ:

Վանքերի մասը
Նորի և տառապած ու աղաւաղու-
նողով լինեալ անհոգ ուրախութեան և
ուրախութեան միջեւ Կատարները պատ-
մում են մեղ և նկարագրում այն ստա-
կան և աղէկաւոր տեսարանները, որոնց
պահանաւ են եղել ճանապարհին, հա-
զարաւոր նախապաշտպաններն և լիկ-
նակներն յօշոտված, այլուց, սրբապաշտ-
պանները՝ ճանապարհներին ուղեւոր կո-
խան եղած, որովհետեւ կին ու աղջիկ
մեղմաւոր գետնները, անօթութիւն
նից նուազած անմայր ծնկեր մանուկներ
զոտ նրանց կամքաքցած գիտակներն
ևայլն էլ այլն:

Ձանաղի են հայ անգրանիկ աղաւա-
ղութեան այս մեծ գործը նկարագրել
իրաւաբան երանգներով, կրկնում են,
որ Վաստակաւորներն բոլոր ժողովուրդը
և ամէն կուսակցութեանները միասին
և միասնաբար աշխատեցին և կատարե-
ցին իւրաքանչիւրն իւր պարտքը, որով
տեւ իրանց, որ անհուշա պիտի արձա-
նաղէք ապագայ պատմապիւր ոսկեղծ
տառերով, Բայց եւ հարկ չը համարեցի
քննադատել նրանց անոնները և անձերը,
որոնք գործի գիտակար կատարեցին,
գործեցին, տեղեցին և մասնաւոր գիշեր
ու ցերեկ կուրծք տուին թշնամու
գնդակներն և շատերն էլ մեռան, տառն-
տեմները սպառնալով շողը Դաւապա-
ղայ պատմապիւրն է պատկերում:

(Վանք) ՄՏՐԱԿ

ՄԻՒՍ ԲԱՆԱԿ

Այս բանակը զոր կ'ուզեմ նկարագ-
րել, կը բաղկանայ բոլոր անոնցմէ, ո-
րոնք բառին գիտական և ճշգիւ զինու-
թական խնամով, չեն կուրի քայց
պատճառ մը կը կատարեն կը պարտեա-
կէ բազմաթիւ և բարձրագոյն զօրքեր կը
բաժնուին ամէն տեսակ «գունդերու» ո-
րոնք իրարու կը կապուին ընդհանուր
և զեկակաւոր գաղափարով մը, կը հալաւա-
կին ընտանգական և գերազանց հրաման-
ներու, մշտապէս պարտականութիւնն
բուս թաղուէ կարգապահութիւն մը ա-
նոր կուտայ իւր ուժն և միտակները
թելուէ կայ, քայց կարծես ինքզինք
կ'անգիտանայ, կը շարժն և կը գործէ ա-
ռանց ինքնիմով դադարու, առանց իւր
վրայ խօսեցնելու և թուի ցրում:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՃԱՌԻ

«ՄԱՐՏԻՅԱՅԻ»-ԻՆ ՎՐԱՅ

(Շար. Նախարար Բիւրոն և Վերո)

Բայց զերման երկիրներու զինու-
թական կայսերապաշտութիւնը վճած էր
արհամարհել քաղաքակիրթ ժողովուրդ-
ներու զատաւանը: Պատերազմը բնա-
բնէն յայտարարուեցաւ Ռուսիոյ դէմ, յայ-
տաւարութեամբ, նաեւ, կեղծաւորական պա-
տերաւակներով, Ֆրանսայի դէմ, և ա-
պաղայ ուրուիները աղաւթնամբ պի-
տի լսեն թէ օրին մէկը Գերմանիոյ դե-
պանն ի զուր աշխատեցէ ետք որ Բարի-
դի ժողովուրդը զինք նախապէս, առանց
ինչպիսի ներկայացուց Ֆրանսայի
արտաքին գործոց նախարարին՝ իբրեւ
«պատերազմի պատճառ» տառապել մը որ
Վերոյ մէջ թաղայ գրառնականներուն մէջ
երեւակայում էր, այն է՝ յարձակումը
մեր օդանավորներէն մէկուն, որ Նիւ-
րեմպէրի վրայ ուռնակը նետած կ'ըլլար
առանց ու է մէկէն նշարուած ըլլալու
անշուշտ:

Եւ վերջումս պատմութիւնը պիտի
ըսէ դեռ մնացեալը: Երաշտակութիւնն
ու վատութիւնը Անգլիոյ եղած և բրի-
տանական պատուոյն կորսել ետ միտած
թշնամ անդադարական լաւաբարութեւ,
ամէն նախապաշտպանութեան դաշնու-
ղիներուն անամօթաբար պատուելն
իբրեւ թուղի կատարանք, ամենաբար-
բարութեւ միջոցներու գործածութիւն
ու

Այս գործիւնք և յոգնիչ գործը կը
կատարուի ոչ միայն աղքատ, այլ և
կանոնի կ'աղմէ, ամէն տարիքի և ամէն
վիճակի Անգլիոյ, հիւանդանոցներ և
գարմանաւորներէ գուրս, կան բոքս-
մեններ խեղճական համալսարաններու,
վիրաւորներ լաւապահութեան, հողե-
կանոն քաղաքներ, մասնաւորապէս յո-
ւստակութեան և երկրագործութեան
պատերազմի բոլոր հիւանդութիւնն-
րուն՝ տարբեր անոնքն ու միայն և
արեւելի կը վերադառնան, հիւանդապահու-
մէն իրանց պիտի օգնեն իւր կայաններն,
կը խնամեն և յոճախ կը բժշկեն այն
մասնաշտապակ հիւանդութիւններն որոնց
հոգն իրենց վրայ առած են:

Միւս բանակին այս դուռը յայտ-
նի վերքեր չեն ցուցներ: Իրենց ճակա-
ւոր կապում չէ, ոչ ալ բազմաթիւ կախ-
ում կուրծքին տալի և չեն տեսնուի
անխնայաբար վրայ տառապանք — ին-
չէ՞ն կը ճանչցուի անոնք, պիտի ըսէք
— Իրենց ծանր ու սպանչիչ գէտքն, ի-
րենց վնասութեան ինչպէս նաեւ համա-
կերպութեան շարժութիւնն, իրենց
վատաբան թաղութիւնն, մայր միւս
մաղձաւորութիւնն՝ որպէս և խորանի գո-
նութիւնն, որոնք իբրեւ ձեռք խլել
կ'աշխատեն անոր հոգին Դիւրինէ նըշ-
մարել անոնց մէջ պարզ և անցաւոր
վիրաւորները՝ որոնք շատ պիտի չը
բոլորն և յետոյ «մեծ վիրաւորները» ո-
րոնց լուրջ վիճակը արդարապէս մտահ-
գութիւն մը կը պատճառէ, միւս հաշ-
մանաւորները, միւս անգամաւանականները,
միւս անգամաւանականները, անոնք որոնց
գէտքը անգործ մնացած է բայց հոգին
խաղաղ աշխատեցած՝ անգործ պայթումի
մը հետեւանք. անոնք որ գործողու-
թիւն մը կը կրած են իրենց պատկանող
մէկուն մարմնոյն մէջ, որոնց աշխարհ
վրայ վարդապետ մը իջած է յորմէնս
սիրական էակի մը բերքը խաւարին
մէջ միւրեցնայ, անոնք որ անգամա-
հատում զաւակն մը, հորմէ մը, ամուսնի
մը, կեանքի ամապաշտպանութեւն մէջ կը
քաղաքին անբարեւ սիրտ մը և կտրած
սիրտ մը ալլան: անոնք որ կ'ընդուն
լոր հակաբարութեան և բոլոր վերա-
դարձիկ ցնցումները գնդակներ և շար-
ժ

Ոչ, ոչ, քոյ յապարհին մեր բնակի-
ներու, հալաւս խաղաղութիւն մը կ'ընկու-
հաւար չէ՝ ու անհամար և խաղաղութիւն
պատերազմի մը և ուրիշ աւելի ստակալի
պատերազմի մը միջոցով — վաղը վերահի
նախապաշտպանութիւն և նախապաշտ-
պանութիւն և նախապաշտպանութիւն
սանգիւնու երեւակայութիւն հաւար չէ՝ ու
ամբողջ Ֆրանսան իրարից ստիկ կ'ալ
«Մարտիկ»ին առնական շեշտով:

Երկրին պատմապիւրութեւնը պատմա-
պիւր համար չէ՝ որ մեր բոլոր իրարմերձ
սերունդներն այս հերոսներու ընտանի
յօրինակներն, որ այժմէն իսկ յայտնա-
ներ կը կատարուին ամէն օր, որ այն-
քան ընտանիքներ իրենց փառայող սու-
ղերը կը կրեն և ստոյկիւնան համակեր-
պութեամբ մը հայրենիքին կը զոհարե-
նեն իրենց ամենապատկաւան աքերը:

Նուազանք մեզ ապեւելու են
քիչ վերջը զգուժով մտնելու հաւար չէ՝
որ Ֆրանսայի մայրաքաղաքն արդէն իսկ զը-
պեց Գերմանիոյ ստակալիքաւ գործը, որ
Մարտի 14-էն վրայ նոյն կառնուած թեւա-
միկն աչ քիւր, եւ արդէն մը ի վեր մեծու-
րեան և գեղեցիկութեան պիտի հրաւիրեն
իրականացուց:

Բայց կրկնել չի ուզենք, պարտ-
նէր վերջնական յաղթանակ մը մեր զոր-
քական ուժին և յարաւանութեան մը
հաղթ պիտի ըլլայ:

Գործածելու մեր ունեցած բոլոր-
դակ հանգարանները, կորուստ են հա-
տաւանութիւնը սերունդներէն մէջ
պատկաւներու միջոցով զոր նախա-
նոր:

Հաւաքներուն եւ բոլոր
տեւ, ուշապիւր պայ-
մանները են՝ շարան-շա-
րանքները, յարաւանութիւնները
1000 ոսկիէն կ'անցին:

Եկեղեցիներու յալերուն մէջ սեղան
կը արուի աղջիկն կ'աղմէ, Մարտի մէջ
մինչև 31 տարեկանները զինուորագրու-
ցան, միւս իբրեւ ամէն (զաւորային ա-
նաւորները համար):

Ձէյթունի կատարները յոսանաւ, լին-
ները քաղաքն են: Երկու օր առաջ հո-
ւանդանքն 50 վէյթունի երկրաւոր-
ներ, կ'ըստ լին պիտի կախուին խու-
ժանին գործողութեւնը համար:

Մարտի մէջ խաղաղութիւնները
ոսկիւր են: Այնթապէն 900էն աւելի
մուսաւիրներ մէկ շարքով առաջ ճակ-
ւոր են: Պիտի տեղաւորեն Ձէյթունի
և շրջանակներու մէջ, Զօր-Մարտեանը
ամբողջովն պարպուած է 16-70 տարե-
կան բոլոր տարեքան տարեցան մէկ օր
համար հետաւորութեան վրայ, ուր
կ'աշխատեն անապահարկով և անհաշ-
ներով: Հալաւաւոր երկրաւոր մը հը
քաղաքները ըրին և գետեր քաղաքներն:

Բոլոր գէտքերը հաւաքած էին Գիւ-
ղին մէջ միայն կ'ընեն և պատուներ մը-
նացին:

Ապրիլի 23ին, Հալապի մէջ, կախ-
ում են 30 անոն: Մասնաւորներու
չնորիս: ձերմարտում էին 70-80 հազի
Շարան: հարած զերմանոցին մը քըն-
նութեան: 30ը կախուին, մնացեալներու
ալ պատկաւան պատկաններն են տառած կախ-
ւած իրեն կրկուր քանանայ են:

Մայիս 13(31)ին Պոլսին գրում:

Ձէյթունիներու մէկ մասը աքսոր-
ւած է Էնկիւրիի Սուլթանի կողմ
տեղը, որ ճակտաւորում է և վատաւորչ,
ուրիշ թուրքերն ալ կը վախճան Մէկ
մաս մըն ալ զրկած են Միջագետքի
Գիւղի-Ձառ կողմ վայրը՝ վրանաւորակ
վայրերներուն մէջ:

Պատրիարքը ամբողջական դեպանի
միջոցով խնդրած է արտօնել անհրաժեշտ
դեղորայք և եկեղեցական դոգմեր հա-
ցնել (Մալապ, մեռն են): Թալապը
առաջին անգամ ծառմիւլ է, երկրորդ
անգամ, երբ դեպանի քաղաքապետը
կ'ընթաց վերջնական պատասխան տա-
նալու, Թալապը կ'ըսէ թէ՝ չէ կարող
արտօնել, որովհետեւ իրենց կայսրու-
թեան դեպանի շահերը կը պահանջեն
այդպէս վարել և կը խնդրէ այդ մա-
սին ալլան չեւտել:

Իթիքիտի վերջին քայլն այն է,
որ արդէն իսկ կազմած է յայտնի
թիւրքերու անդամակցութեամբ յան-
նաժողով մը գործադրելու համար Ռու-
բակի ծրարներ: Միջագետքի տարբեր

Գրողները թիւը հինգ էր, բոլորը
աղբիւ մեծաբար, զեղեցիկ ձեւադրած,
չորսը կարմիր, իսկ հինգերորդը վիթ-
խարի, քաղք, հաստաձող, ընդհանուր
բանակի գրոյը նաւորն էր՝ կարմիր,
սպիտակ, կանաչ, սքանչելի գործ, ոսկե-
զօծ շքեղ ծոպերով և զարդերով և ու-
սերէն ու հայերէն արձանագրութեամբ
Աւանանկալա Դրոմիկա: Զորս կարմիր
գրոյները խաղաղաբար են, իսկ մեծ և
նաւորն գրոյը վրայ կայ սքանչելի
կիւնի զատակաւոր բանակը շրջապատ-
ւած է հմ թաղութեամբ, պատանինե-
րը թաղաքներն են ձեռնարկի պարտէզ-
ձառերի վրայ և ելեգանական սենեկներն:
զպրցական շէնքերն կտուրները, եր-
կու հարկի պատճառները լինէն են: Ա-
րեւմտեան թաղում շարած են ալլուրի
մօտ անհատուր սալ-խոսանքներ, որոնք
արդէն վտաւ՝ կերակուր են կտուր-
արեւմտեան մեծ թաղում կազմ և պա-
րաստ են հարկաւոր: Խոյրը պաշարու-
կէ և միջնակի սալեր: Երեւում են
կարմիր խաղաղի անհատներու կամա-
ւոր զօրքի անքը պարկիւտ է, գիտակ-
ցական, խոսուն, սաղմ, զարթ. ի հա-
կէ բոլորը ստողակալով, շատերը անա-
ցի և շատերը ծաղկաթիթ հասակում:
բոլորը խոստ համակրելի գէտքեր, կա-
յին և շատ գեղեցիկաւորն արկեր, Զինու-
որային խաղաղների վոլերը մայրը էին
յաւմիկի և թարմ կանաչի: Տիւրքիներ
Լիւիզիանը անհատներ անհատաբար էր
բանակը ժողովուրդ էր այդ ժամին
ապրիլ դարձր օղևութեանը անապ-
թիւս: Ինչ արտաշար վայրկեան, աղ-
բիւս: Իրիւսանային Կա-
նաւորները իրենց անհատներն են:

Կրիտիկական խաղաղութիւնները կը
հետապնեն թաղի:

«Պոլսի Պարի շատող քաղաքի
խաղաղի խաղաղութիւնները կը հաւաստեն
թէ թուրքի ժողովուրդներն մէջ ծանր
գէտքեր տեղի ունեցած են: Սուլթանը
այլուս Սէլամըքի շերթար և ամէն
մարդ կը հարցնէ թէ ինչ կ'ըսէ և Գա-
հատաւորը հետզհետէ ժողովրդական կը
դառնայ, ուր որ տեսնուի ցոյցեր տեղի
կ'ունենան պատերազմին գէտ: Բայց
զինուորականներն ոչ Գերմանացի ոչ
ալ Աւստրիացի կը տեսնուի Պոլսի մէջ,
հիմէր փաշան է բանակին միակ տեղը և
իբրեւ բանաւոր կը շարժին:

Նոր թիւերն են: Աղաճի թիւա-
կիցը կը հետադիւր:

«Պոլսի կայսրութիւնը օրէ օր կը վատ-
թարանայ գիտակով գէտի իր անխաւա-
ղելի լուծումը, որ է թուրք ժողովուր-
դին ուղեւորները՝ աւստրիականներն
բուս բաղադրանքներով և ընկերակցելով
երկրի քանդող ժեմութիւններու: Բու-
նապատկան իշխանութեան գէտ: Գեր-
ման գետաներն մեկնում են պատճառ-
թիւրք սպաններու: Գերմաններուն գէտ
գետով լցուած ինչ են: Կոպալի անհո-
նաւաններ ստացած է արտք կ'սպանան
իր գիտակաւոր կցողին բաղդին են:
Թաղիկ գիտք, ինչ անմիջապէս Թա-
քալին շինելու: Գերման գետանը զը-
լաւոր հեղինակը նկատուած է Գերման-
ներու և ժեմութիւններու միջեւ կապ-
ւած համաձայնութեան, և անպիւր աղ-
գետութիւն մը ի գործ կը գնէր գերմա-
նական հմալը պատճառներու: համար իւր
հետադիւր պիտի նպատակ ժեմութիւն-
քերուն, որոնք մասնաւորութեամբ հե-
տեւելով իրենց հակապատկաւորներուն և
թուրք ժողովրդին պատմաբանական մաս-
վիճակին, պիտի ուղեն խաւարի ալ-
տէն՝ առանձնակի հաշտութիւն մը կրն-
անել: Արդարեւ Լիւզալի թէ ժեմ-
թիւնները, օգտուելով ստղմաթիւրքի
պատմութիւնն և այն դժուարութիւնն
զոր Գերմանիա կը կրէ Պալկարային և
Ռուսիային ուղեւորները անցնելու
մասին, կ'ապահանան առանձնակի հաշտու-
թիւն մը կ'ընեն:

Իմպիւրիալիստ Թոմպի (ԲԱՆԱԿ) ՄԻՋ

Սուրանիկն կը տեղեկացնեն թիւ-
պալան թէ խաղաղութիւնը կը տարած-
ուի Ալբանիայի վրայ թուրք գերմա-
նութեւն մէջ: Զօրաբաժնիները կը մե-
ծան Գիւղի կողմ, որովհետեւ գիտնի թէ
յետոյ Տարաւանէ պիտի զրկուին Դր-
գոսութիւնը մեծ է թուրք սպաններու
մէջ ընդգնմ իրենց գերման պաշտօնա-
կիցներուն: Ինչեւ փաշա Ալբանիայ-
լիս հաստ, կանչուած ըլլալով իթի-
հատի գոմիթէն, որ քաղաքին կարգու-
թիւնը պարզեցնեն Գաւաղութիւն մը

ՀԻՄՆԱԴՐԱՍ

ԱՅՊ. ՀԱՆՔԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՍՈՒՍԱՆԻ ՀԱՆԳԵՆԱԿԻՄ ՄԱՍՆԱԽՈՒՄԻ

Խաղաղութիւն	Տարեկան Ե. Դ.
Տնարք՝ Ս. և Ս. Կանան	2400
և որդիք Ս. և Չ. Կաշիկեան	1800
Փայլակ Տէրեկեան	1500
Գրեգոր Գրեգորեան, Տիւ- րան Հանդեան, Գեորգ Ճիւլ- ճեան, Բէշեան եղբարք 1200	4800
Տէրեկեան եղբարք	840
Զարեհ Երեցեան, Գալուստ Խաղաղութեան և որդիք, Գա- լուստ—Շահինեան և ընկ., Ս. Օսմանեան և ընկ. 600	2400
Միւլիզի Սիթիկեան	420
Սահակ Տէրեկեան, Կարա- պետ Օսմանեան, Սիւս Օսմանեան, Գեորգ Զարաթիւսեան 300	1200
Կանէն	1200
Հայկ Խաղաղութեան, Գեորգ Շէքերեան, Հայկ Տոյնեան, Յա- րութիւն Գալաղեան 240	960
Գարութիւն Առաքելեան	120
Օսմանեան	3000
Իւրեքեան եղբարք	
Սարգիս Խոյրեան	
Գ. Իրիւսեան	

Կրիտիկական խաղաղութիւնները կը
հետապնեն թաղի:

Կրիտիկական խաղաղութիւնները կը
հետապնեն թաղի:

Կրիտիկական խաղաղութիւնները կը
հետապնեն թաղի:

Կրիտիկական խաղաղութիւնները կը
հետապնեն թաղի:

ԴԻՃԱԿԻՑ ՄԱՍՆԱԽԵՐԸ

ԿԻՒԻԻՈՅ ԵՒ ՍՈՒԻՈՅ ԵՐԵՐԸ

Կառնաւորական անհատներու թիւն մը
հետեւեալ տեղեկութիւնները կ'առաջ
«Մալապութեամբ»:

Կրիտիկական խաղաղութիւնները կը
հետապնեն թաղի: